د یادونو مقبرو کښې

(د خان باجه او د جمال کتاب نه تر اوسه)

٧

سعدالله جان برق

بیا هغه خبرې له واپس ځم چې په څومره لږه زمانه کښې څومره ډېره ترقي او بدلون راغلو. د هغه بلې ورځې خبره ښکاري چې رباب او منګے د خان باجه او د جمال کتاب د اعلٰي درجې تفریحات وو، رېډیو هم چې راغلو نو دا لویه واقعه وه. ما په وړومبي ځل د رېډیو نوم او اواز هغه وخت واؤرېدو چې زما یو ترۀ چې د فوځ په سګنلو کښې نوکر ؤ، کلي ته یوه پوځي لارې چې ګاګړه به ورته وئیلے شول او د هغې لارې په بټرۍ ئې رېډیو غړوله تمام کلے ورته راغونډ شوے ؤ، څۀ یوه نوې تماشه وه، واړۀ لوئے ګوُته په خُلۀ وو چې دا لا کوم جادو دے. یو وړوکے غوندې ډلے دے او د ملکو اوازونه تماشې بیم باجې غږوي څوک ښکاري نه او اوازونه راځي.

زما هم هغه ترۀ بیا څۀ موده پس یو شے راوړو چې دوه کپۍ (ریسورونه) وو ورسره او بله یوه تخته شان وه په هغې څۀ سپرنګونه غوندې لګېدلي وو، یو ځائے کښې به د رنجوکانړے (کرسټل) لګېدلے ؤ او بل یو د اوسپنې تار به ئې چې په دغه کانړي ولګولو نو په کپو کښې به رېډو راتلو. مونږ واړۀ وو، هسې خو به دغه ریسورونه دوه وو خو بېل بېل کړي به ئې وو او دوو کسو به اورېدل. مونږ واړۀ به ورته ټوله ورځ په انتظار ناست وو، د دغه مشرانو خدمت او چاپلوسي به مو کوله چې مونږ له هم لږه د آورېدو موقع راکړي خو هغه موقع څومره وه ریسور به هم هغه سره ؤ، مونږ ته به ئې غوږ کښې کېښودو لږه شېبه به مو څۀ ټکے نیم یا اورېدلے یا نۀ چې زر به ئې لرې کړو، خپل غوږ ته به ئې بیا ونیوو او وئیل بس دغه ډېرهوه، تښتې چا به وې د وړو غوږونه ورسره خرابېږي چا به وئیل چې هر څۀ ئې خرابېږي. زمونږ یو مشر چې ټوله ورځ به ورته پروت ؤ نو چې زمونږ غوږ پورې به ئې ونیولو نو وئیل به ئې ځه ښۀ بس دے په ډېرو لېوني خوشحالېږي. ما ورته چرته یوه ورځ ووې چې ولې تۀ لېونے ئې څۀ. د هغې ورځې نه د مشرانو په نظ رکې زۀ بلېک لسټ او بې ادبه مشهور شوم خو بیا ورو ورو زما د هغه ترۀ په وجه دا دغه قسم رېډیوګان زیاتش ول ځکه چې دا به هغه په خپله جوړول خو بس څۀ تارونه سپرنګونه به ئې داسې داسې کړل او ریسورونه به ئې ورته ولګول د ټولو نه ګران او نایاب څیز پکښې دغه ریسورونه وو.

ناڅاپه خان کریم خان باجې واله په پېښور کښې چرته یو داسې مستري پېدا کړو چې هم دغه رېډیوګان به ئې د یو وړوکي شان ډبلي په شکل کښې جوړول ورسره به ئې د ټیم نه جوړ شوے یو بمبو غوندې لګولو نو بیا به نزدې ناستو لس اتو کسو بغېر د ریسور نه اورېدو. دا هم د خان انقلابي ایجاد یا دریافت ؤ. د ښار د هغه مستري نامه سردار علي زرګر وه او د صدر په کباړي بازار کښې ئې دکان ؤ، ځکه چې ما ولیدو نو بوډا سړے او عام رېډیوګان به ئې جوړول خو په هغه زمانه کښې صرف خان ته معلوم ؤ او کۀ د چا به خواهش ؤ، خواش خو د هر چا ؤ خو چې وس به ئې رسېدو او شپږ شله روپۍ به ئې پېدا کولے شوې نو خان به ورسره لاړو او په سردارعلي استاذ به ئې دغه د بمبو واله جادو بکس جوړ کړو چې چا به راوړو نو مبارکۍ به وې په ورځو ورځو به ښځې نر خپل

پردي مبارکو له راتلل او دهٔ به د فخر نه خټې پړسولےؤ، بلکې بهر به ئې قدم هم لږ بدل شو.

څهٔ موده دا قيصه روانه وه چې ناڅاپه بازار ته غټ ريډيوګان راغلل، خو هغ دپاره بجلي ضروري وه او زمونږ کلي کښې بجلي نهٔ وه نو ډېره موده به مونږ د شپې دوه ميله لرې پېبو ته تلو او هلته به مو ريډيو آورېدو.

د پېسو خو مونږ سره دغسې حال ؤ نو اکثر به مو د ځان سره نيني وړلې او يا به مو په لاره د چا نه په غلا ګني مات کړل، ګنډېرې به مو کړل او بيا به مو ريډيو ته په ناسته ناسته عياشي کوله. هغه ريډيو به په يو هوټل کښې غږېدلو او مونږ به په هوټل کښې ناستو د چايانو څښلو واله ته داسې کتل لکه چې چائے نهٔ څښي شراب څښي. مونږ به د هوټل نه لږ لرې هم په زمکه پراتهٔ وو، کله کله چرته مياشت کښې يو ځل نيم به مو د چايو عياشي وکړه، هغه ورځو کښې په دوه آنې د تورو چايو او په يوه آنه د شنو چايو غټ چائنک کېدلو چې پنځهٔ شپږ پيالۍ به پکښې وې. په روپۍ کښې به شپاړس آنې وې او د مزدور دياړي به دولس آنې ورځ وه. د خاروو دپاره به د مياشتې نوکر په درې روپۍ ساتلے شو.

زمونږ کلي کښې هم داسې خلق وو چې ريډيو ئې اخستے شو، خو بجلي صرف تر پېبو راغلې وه نور د ډېروې راج ؤ. زما د ماماګانو به حجره کښې چې په اول ځل لاټين راغلو نو خلق به ورله دل رې لرې نه صرف کتلو له راتلل.

هغه ريډيو به ډېر غټ ؤ، د لرګي بکس به ؤ او اکثر به ورته وړاندې کپړه لګېدلې وه. يو کس به ايله ګرزولے شو. بيا ډېره موده پس چې زمونږ کلي ته بجلي راغله نو څو ورځې پس ورپسې ټرانزسټر ريډيو هم راغلو. دا لا بله عجوبه وه وئيل به ئې داسې ريډيو را ووته چې په پټي کښې هم غږېږي. خو ټرانزسټر اخستل هم د هر چا د وس کار نهٔ ؤ او زهٔ په خپله خو د هر چا نه ډېر وروستو وم پلار مې د دې څيزونو مخالف هم ؤ او وس مو هم نهٔ رسېدو، بيا چې ما په ريډيو باندې مشاعرې او ډرامې ليکل شروع کړل نو هغه وخت هم زما د پل ريډيو اخستو وس نهٔ ؤ. د يو بل حجره کښې به مې آورېدلو يا به چرته هوټل کښې کښېناستم. بلکې ټې وي چې راغلو نو هم زما دغه حال ؤ، زما يوه ډرامه دوه د چکلالې ټې وي سټېشن نه چې په آغوش کوهستان پروګرام کښې نشر کېدلې نو په هغه شپه به زهٔ ښار ته لاړم هشنغرۍ کښې يو رائل نومي هوټل ؤ، چائے به مې باندې کړې او په چل چل به مې د هوټل په ټې وي خپله ډرامه وکتله چې کله پېښور ته ټې وي سنټر راغلو نو هم ډېره موده ما سره ټې وي نهٔ ؤ. دوه درې کاله پس مې او هغه هم د جمل اپريدي او مطلوب الروف په وېنا او مدد ټې وي په قسطونو واخستو او جميل صبب راسره په خپل موټر کښې تر کلي نهٔ صرف راوړو بلکې اوئ هم لګولو.

اوس زهٔ کله کله دې ته په فکر کښې شم چې ما په څومره زمانه کښې څومره ډېر څيزونه او تېز رفتاره ترقي لېدلې ده. چرته د ډيوې په رڼا کښې هغه ورځ چې د جمال کتاب به مونږ ته لويه عياشي ښکارېده او چرته دا ورځ چې کمپيوټر نېټ انټرنېټ، وېډيو، موبائل ټيليفون مو نهٔ صرف وليدو بلکې استعمال مو هم کړل. چرته هغه ورځې چې مونږ به د کلي نه په شپږ آنې تر پېښوره تلل راتلل کول او ټوله ورځ به پرې لګېدله ښار ته به چې ټانګه اورسېدله نو کوچوان به هشنغرۍ يا د خېبر بازار په اډه کښې ټانګه پرانسته. سورلۍ به خپلو کارونو پسې لاړې او په خپل مقرر وخت به ئې ځان را ورسولو او نن د هوائي جهاز دا حال دے چې زهٔ څو ځله هم په يوه ورځ کښې لاهور ته تلے راغلے يم او يو ځل کراچۍ ته هم سحر اووهٔ بجې لاړم دوه ګېنټې کښې ورسېدو د نهو بجو نه ترې دريو بجو مې خپل کرا وکړو او درې نيمې بجې بيا راسور شوم او اووهٔ بجې بيا خپل کور کښې ناست وم. کله کله خيال کوم چې ډېر لرې نهٔ کهٔ صرف زما د نيکهٔ د زمانې خلق ژوندي شول نو د حېرانتيا نه به بې هوشه شي چې دا کومه دنيا ده.■